

ב. אבל, אם אמר: קונם **כבוש שאני טועם**,⁽³⁾ בלא ה"א הידיעה, הדין הוא שאסור בכל המאכלים הכבושים.

ג. הנודר מן השלוק בה"א הידיעה, אינו אסור אלא מן השלוק הידוע, שהוא שלוק של בשר.

ד. אבל אם אמר: קונם שלוק שאני טועם, בלא ה"א הידיעה, אסור בכל המאכלים השלוקים.

גמרא:

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: אם אמר הנודר "דכביש" בתוספת האות דלי"ת, מאי?

האם משמעותו כבוש הידוע כמו בה"א הידיעה או לא?

וכן אם אמר "דשליק", מאי? "דצלי, מאי?" "דמליח", מאי?

חיבין משמע [כיצד היא משמעות הדבר]?

ומסקינן: תיבעי [דבר זה נשאר בספק]:

מתניתין:

ה. הנודר מן הצלי בה"א הידיעה, אין אסור אלא מן הצלי של בשר שהוא הצלי הידוע, דברי רבי יהודה.

ד. ואם נדר מן המאכל הנעשה באלפס, הדין הוא שמותר כנעשה בקדרה אפילו אם אחר כך הורידו את המאכל באילפס, כיון שגמר עשייתו היה בקדירה.

ה. הנודר מן היורד לתנור, הדין הוא שאין אסור אלא בפת שסתם יורד לתנור, משמע פת.

ו. ואם אמר הנודר כל מעשה תנור אסורים עלי, הדין הוא שאסור בכל המאכלים הנעשים בתנור.

מתניתין:

לאחר שהמשניות בתחילת הפרק עסקו בנודר מן המבושל, דנה משנה זו בנודר ממאכלים שהותקנו לאכילה בצורה אחרת.

יש מאכל, שהדרך לאוכלו כשהוא כבוש, ויש שנאכל כשהוא שלוק, ויש שנאכל כשהוא צלי, ויש שנאכל כשהוא מלוח.

משנתנו באה ללמד, שיש הבדל במשמעות הנדר, בין אם נודר מן השלוק, הכבוש, וכדומה, בה"א הידיעה, לבין אם נודר בלא ה"א הידיעה.

א. הנודר מן הכבוש, כגון שאמר: קונם הכבוש עלי, הדין הוא שאין אסור אלא מן הכבוש הידוע של ירק — שהיו רגילים לכבוש ירקות בחומץ, והוא הכבוש הידוע.

3. כתב הר"ן שגם אם לא אמר "שאיני טועם" אסור בכל הכבושים, ומה שהמשנה נקטה "שאיני טועם", היינו לרבותא, לחדש שאפילו

אם אמר שאיני טועם, אינו מועיל לאסור מן הכבושים עד שיאמר "מן הכבוש".

שסובר רבי יהודה, שהצלי הידוע אינו אלא בשר צלוי.

ו. אבל האומר: קונם צלי שאני טועם, בלא ה"א הידיעה, אסור בכל המאכלים הצלויים.

ז. הנודר מן המליח, אין אסור אלא מן המליח של דג שהוא המליח הידוע.

ח. אבל האומר: קונם מליח שאני טועם, בלא ה"א הידיעה, הדין שאסור בכל המאכלים המלוחים.

הנודר ממיני דגים:

א. האומר: קונם דג דגים שאני טועם —

אסור בהן [בדגים], בין גדולים, בין קטנים, משום שנדר בשתי לשונות "דג" "דגים". דג משמע גדול — משום שנמכר בפני עצמו, ודגים משמע קטנים — לפי שאין נמכרים אלא ביחד.

ואסור בין בדגים מלוחים, בין תפלים בלא מלח.

בין חיים, בין מבושלים שכל אלו כלולים במשמעות לשון "דג דגים".

ומותר בטריית טרופה [במין דג גדול שחתוך לחתיכות קטנות] משום ש"דג דגים" משמע שלמים ולא טרופים.

וכל שכן שמותר בציר של דגים, שהוא שומן היוצא מהן, וקרבי דגים מעורבים בו.

וכל שכן שמותר במוריים, שהוא שמנו של הדג בלא שום תוספת.

ב. הנודר מן דגים קטנים כבושים הנקראים צחנה⁽⁴⁾, אסור בטריית טרופה כיון שהציר שלה גם כן ריחה נודף, והיא בכלל צחנה.

ומותר בציר ובמוריים משום שאין בהם מבשר הדג, ואין משמעות לשון צחנה, אלא בשר הדג.

ג. הנודר מטריית טרופה, אסור בציר ובמוריים⁽⁵⁾, שהואיל והזכיר "טרופה", הוא כולל כל דבר שמעורב בו ממין הדג⁽⁶⁾, הלכך, אף הציר והמוריים כלולים בלשון נדרו.

גמרא:

תניא בכרייתא: רבי שמעון בן אלעזר אומר:

א. האומר קונם דג שאני טועם, אסור רק בדגים גדולים ומותר בדגים קטנים, כיון שדג בלשון יחיד, משמע דג גדול, שנמכר בפני עצמו.⁽⁷⁾

ב. ואם אמר, קונם דגה שאני טועם, אסור בקטנים ומותר בגדולים.

ג. ואם אמר, קונם דג דגה שאני טועם, אסור בין בגדולים בין בקטנים.

6. רא"ש.

7. בירושלמי מבואר שכל דג שהוא קטן משיעור ליטרא, נקרא קטן.

4. הטעם שנקראים צחנה, מפני שהציר היוצא מהן ריחו נודף, מלשון "ותעל צחנתו". ר"ן.

5. הר"ן גורס: מותר בציר ובמוריים.

(ואף על פי שבנדירים הולכים אחר לשון בני אדם ולא אחר לשון הכתוב, מכל מקום לא יכול להיות שלשון בני אדם יהיה היפך לשון הכתוב).

אלא, צריך לפרש, **שדגה משמע גדולים ומשמע קטנים**, וכמו שמשמע מהפסוק "והדגה אשר ביאור מתה", שהרי מתו שם גם הגדולים וגם הקטנים,

אבל **ובנדירים**, הלך אחר לשון בני אדם. ובלשון בני אדם, "דגה" משמע רק דגים קטנים.

שנינו במשנה: **הנודר מן הצחנה כו' מותר בציר ומוריים** משום שאין בהם מבשר הדג, ואין משמעות לשון צחנה, אלא בשר הדג:

אמר ליה רבינא לרב אשי: אם אמר הנודר, **הרי עלי ציחין**, שהוא לשון רבים של צחנה, **מאי**, האם לשון ציחין, כולל גם ציר ומוריים, או לא.

ומסקינן: **תיבעי** [דבר זה נשאר בספק]:

מתניתין:

א. **הנודר מן החלב**, הדין הוא שמוותר בקום, היינו המים הנשארים מן החלב לאחר שהחמיץ ונעשה גבינה⁽⁹⁾. שקום אינו בכלל חלב.

והחידוש בזה, שלא אומרים שבתחילה כשאמר דג התכוונן לאסור רק דגים גדולים, וכשאמר דגה חזר בו והתחרט, והתכוון לאסור רק דגים קטנים. אלא אומרים שהתכוון לאסור גם דגים גדולים וגם דגים קטנים.

אמר ליה רב פפא לאביי: ממאי דדוקא לשון דג **שאני טועם**, משמעותו גדול הוא, משום **דכתיב "וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה"** (יונה א).

והכתיב גם **"ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה"** (יונה ב).

אם כן, מוכח, כי גם דגה משמעותה דג גדול, שהרי אמר הכתוב שדג גדול בלע את יונה, וקראו לאחר מכן "דגה". ואילו בברייתא כתוב שדגה משמעותה דג קטן.

אמר ליה אביי: **הא, לא קשיא** [מפסוק זה אין קושיא]. משום ש**דלמא** מדובר שם בדג אחר שהיה קטן. **שפלטיה הדג גדול** את יונה הנביא, **ובלעיה דג קטן**,⁽⁸⁾ ולכן כתוב בו לשון דגה.

אלא, [אבל] מהפסוק שמובא לגבי מכת דם, יש להקשות. שכתוב שם (שמות ז) **"והדגה אשר ביאור מתה"**.

וכי אפשר לפרש שם שרק דגים קטנים מתו, אבל דגים גדולים לא מתו? והרי כיון שהיאור נהפך לדם, ודאי שמתו כל הדגים, בין גדולים ובין קטנים.

8. אף על פי שמבואר בירושלמי, שדג שהוא יותר משיעור ליטרא, נקרא דג גדול, והדג שבלע את יונה הנביא בודאי שהיה גדול יותר מליטרא,

9. ונקרא "קום" לפי שעל ידי שמעמידים את החלב הוא נפרד לצד אחר. רא"ש.

ומוכה, שהנודר מן הבשר אסור אפילו בדבר המתבשל עם הבשר ובו לע לתוכו את טעם הבשר, ואם כן גם ברוטב וקיפה אסור, שהרי יש בהם טעם בשר.

אמרו לו חכמים לרבי יהודה: כן הדבר, שהדין כרבי טרפון,

אבל דבריו אינם סותרים לשיטתינו, כי לא אסר רבי טרפון את הטעם היוצא מן הבשר.

אלא **אימתי** אסר רבי טרפון את הטעם היוצא מן הבשר, דווקא **בזמן שיאמר "בשר זה עלי"**, שאסר את הבשר המונח לפניו, שבאופן זה החשיב את הבשר כחתיכת איסור, ואסור גם כל היוצא ממנו,

היות שכך הוא הדין:

שהנודר מן הדבר המסוים, והדבר שנדר ממנו נתערב בדבר אחר, שמותר בו —

אם יש בו בדבר הנודר שנפל לתערובת, בכדי נותן טעם — שיש בו שיעור כדי ליתן טעם בדבר ההיתר שנתערב בו (ושיעורו — אחד משישים מהתערובת), **אסור** הנודר מכל התערובת, כיון שיש בתערובת טעם שיצא מהדבר הנודר.

אבל אם אין בדבר הנודר שנפל לתערובת, שיעור של אחד משישים, שהוא שיעור של נותן טעם, הדין שהתערובת מותרת⁽¹⁾.

ורבי יוסי אוסר. משום שלדעתו קום בכלל חלב הוא.

ב. הנודר מן הקום, הדין הוא שמותר בחלב לדברי הכל, שחלב אינו בכלל קום.

ג. אבא שאול אומר: הנודר מן הגבינה, אף על פי שאמר "הגבינה" בה"א הידיעה, הדין הוא שאסור בה בכל גבינה, בין אם היא מלוחה ובין אם היא טפלה, ואף על פי שרוב הגבינות הן מלוחות, וסתם גבינה, משמע מלוחה, בכל זאת סובר אבא שאול שכלול בלשון זה גם גבינה שאינה מלוחה.

המשך המשנה דנה בדבר הנודר, האם גם היוצא ממנו אסור.

א. הנודר מן הבשר, הרי הוא מותר ברוטב של הבשר, ובקיפה — הפרשה דקה של בשר הנקפית בשולי הקדירה.

ב. כי דברים אלו אינם נקראים בשר בלשון בני אדם.

ורבי יהודה אוסר את הרוטב והקיפה לנודר מן הבשר, לפי שיש בהם טעם שיצא מהבשר הנודר, ולכן הם בכלל בשר.

אמר רבי יהודה: מעשה שהיה, שנדרנו מן הבשר, ואמר עלינו רבי טרפון ביצים שנתבשלו עמו עם הבשר בקדרה אחת.

האסור אופן שהוא מותר, לכן אין להקל ולהתיר את התערובת.

(דוגמא לכך: ביצה שנולדה ביום טוב, אסורה ביום טוב, ואפילו אם נתערבה בתוך אלף ביצים, כל התערובת אסורה, כיון שיש לה אופן של היתר, שמוותרת ביום חול).

1. הקשו רבותיו של הר"ן, מדוע באופן שאין בדבר הנודר שנפל לתערובת שיעור של נותן טעם, התערובת מותרת? והרי יש דין, שכל דבר איסור שיש לו אופן מסוים של היתר, אם נתערב בדבר אחר, אפילו אם התערובת היא פי אלף מהדבר האסור, אינו ניתר, כיון שיש לדבר